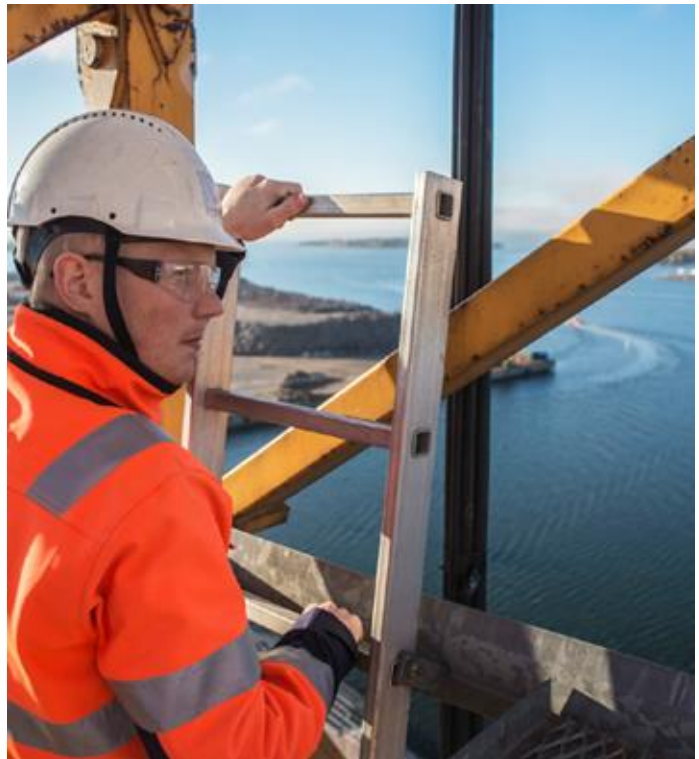

OSAVUOSIKATSAUS

1.1.–30.9.2016

Lemminkäisen osavuositarkastus 1.1.–30.9.2016

Heinä–syyskuu 2016 (7–9/2015)

- Saadut tilaukset olivat 351,4 milj. euroa (312,2).
- Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 1 406,6 milj. euroa (1 268,5).
- Liikevaihto oli 531,6 milj. euroa (568,8).
- Liikevoitto oli 42,8 milj. euroa (20,9), mikä oli 8,0 prosenttia (3,7) liikevaihdosta.
- Katsauskauden tulos oli 30,7 milj. euroa (12,0).
- Osakekohtainen tulos oli 1,27 euroa (0,43).
- Liiketoiminnan rahavirta oli 86,0 milj. euroa (50,1).
- Omavaraisuusaste katsauskauden lopussa oli 34,3 % (35,0) ja nettovelkaantumisaste 23,7 % (41,7).
- Korollinen nettovelka katsauskauden lopussa oli 82,0 milj. euroa (154,4).

Tammi–syyskuu 2016 (1–9/2015)

- Saadut tilaukset olivat 1 134,7 milj. euroa (1 121,5).
- Liikevaihto oli 1 205,4 milj. euroa (1 350,5).
- Liikevoitto oli 32,6 milj. euroa (18,4), mikä oli 2,7 prosenttia (1,4) liikevaihdosta.
- Katsauskauden tulos oli 15,1 milj. euroa (-2,7).
- Osakekohtainen tulos oli 0,44 euroa (-0,48).
- Liiketoiminnan rahavirta oli 93,2 milj. euroa (76,2).

Ohjeistus vuodelle 2016

Lemminkäinen päivitti ohjeistustaan 20.10.2016. Uuden ohjeistuksen mukaan Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2016 sen liikevaihto on 1,8 miljardin euron tasolla. Liikevoiton (IFRS) vuonna 2016 yhtiö odottaa paranevan selvästi vuoteen 2015 verrattuna (37,3 milj. euroa).

Avainluvut, IFRS		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Liikevaihto	M€	531,6	568,8	-37,2	1 205,4	1 350,5	-145,1	1 879,0
Päällystys	M€	317,1	319,5	-2,4	578,3	615,4	-37,1	796,2
Infraprojektit	M€	77,8	90,4	-12,6	228,5	242,2	-13,7	341,4
Suomen talonrakentaminen	M€	131,1	103,4	27,7	385,1	361,7	23,4	537,8
Venäjän toiminnot	M€	21,4	30,7	-9,3	39,3	66,8	-27,5	136,7
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-15,7	24,8	-40,5	-25,8	64,5	-90,3	66,8
Liikevoitto	M€	42,8	20,9	21,9	32,6	18,4	14,2	37,3
Päällystys	M€	35,6	32,4	3,2	25,2	22,6	2,6	19,8
Infraprojektit	M€	2,3	2,8	-0,5	3,3	5,8	-2,5	8,9
Suomen talonrakentaminen	M€	3,5	-2,3	5,8	6,5	1,5	5,0	12,9
Venäjän toiminnot	M€	1,8	-10,6	12,4	0,6	-8,1	8,7	2,9
Muut toiminnot	M€	-0,5	-1,3	0,8	-3,0	-3,5	0,5	-7,2
Liikevoitto-%	%	8,0	3,7		2,7	1,4		2,0
Päällystys	%	11,2	10,1		4,4	3,7		2,5
Infraprojektit	%	3,0	3,0		1,4	2,4		2,6
Suomen talonrakentaminen	%	2,7	-2,2		1,7	0,4		2,4
Venäjän toiminnot	%	8,5	-34,5		1,5	-12,1		2,1
Tulos ennen veroja	M€	37,9	16,6	21,3	19,0	2,9	16,1	16,7
Katsauskauden tulos	M€	30,7	12,0	18,7	15,1	-2,7	17,8	7,2
Katsauskauden osakekohtainen tulos	€	1,27	0,43	0,84	0,44	-0,48	0,92	-0,15
Liiketoiminnan rahavirta	M€	86,0	50,1	35,9	93,2	76,2	17,0	106,6

Avainluvut, IFRS		30.9.2016	30.9.2015	Muutos 9/16 vs 9/15	30.6.2016	Muutos 9/16 vs 6/16	31.12.2015
Tilaukanta	M€	1 406,6	1 268,5	138,1	1 495,7	-89,1	1 180,3
Sidottu pääoma	M€	394,6	486,1	-91,5	446,4	-51,8	474,8
Taseen loppusumma	M€	1 156,7	1 235,6	-78,9	1 055,5	101,2	1 035,5
Korollinen nettovelka	M€	82,0	154,4	-72,4	165,2	-83,2	126,8
Omavaraisuusaste ¹⁾	%	34,3	35,0		33,8		40,6
Nettovelkaantumisaste ²⁾	%	23,7	41,7		52,2		33,6
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	8,3	2,5		4,6		5,3

1) Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2016: 27,4 %, 9/2015: 24,5 % ja 12/2015: 28,6 %.

2) Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2016: 54,6 %, 9/2015: 102,8 % ja 12/2015: 89,6 %.

Toimitusjohtaja Casimir Lindholm:

"Liikevoittomme parani vertailukaudesta kaikissa muissa segmenteissä paitsi infraprojekteissa vuoden kolmannella neljänneksellä", sanoo toimitusjohtaja Casimir Lindholm. "Päällystys paransi liikevoittoaan. Norjassa käynnistämämme kehitystoimenpiteet etenevät suunnitellusti. Ruotsissa olemme tunnistaneeet operatiivisia haasteita, joita olemme lähteneet

korjaamaan. Suomen talonrakentamisessa segmentin tulosta tuki asuntomyynti erityisesti pääkaupunkiseudulla. Venäjän toiminnoissa viime vuoden liikevoittoa heikensi alaskirjaus, joka liittyi päätökseemme luopua suunnitteilla olleesta Ilmatar-hankkeesta. Infraprojektien liikevoittoa heikensivät kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa ja Suomessa.”

”Taloudellinen asemamme vahvistui vuoden takaisesta. Sidottu pääomamme laski 486 miljoonasta eurosta 395 miljoonaan euroon. Suomen talonrakentamisen valmiiden myymättömien asuntojen määrä syyskuun lopussa oli 191, kun se vuosi sitten oli 304. Korollinen nettovelkamme on laskenut 154 miljoonasta eurosta 82 miljoonaan euroon. Lisäksi liiketoiminnan rahavirta vuoden kolmannella neljänneksellä oli erittäin vahva, 86 miljoonaa euroa.”

”Tilauksentamme kehittyi myönteisesti. Päälystykseen tilauksenta kasvoi vertailukaudesta, vaikka bitumin hinnanlasku on alentanut yksikköhintoja. Suomen talonrakentamisen vahvaa tilauksentaa tukivat kuuden omaperusteisen asuntokohteen aloitukset. Venäjällä voitimme kaksi uutta talonrakentamisen neuvottelu-urakkaa. Infraprojektien markkinanäkymät erityisesti Skandinaviassa ovat positiiviset, mutta segmentin tilauksenta on edelleen liian heikko.”

”Katsauskauden jälkeen hovioikeus antoi päätöksensä asfalttikartelliin liittyvissä vahingonkorvauksissa. Hovioikeus määräsi Lemminkäisen maksamaan vähemmän vahingonkorvauksia kuin mitä kärjäoikeus oli määrännyt. Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikuluja. Olemme tyytyväisiä hovioikeuden päätöksiin niiltä osin, kun valituksemme hyväksyttiin. Kirjaamme nämä tulot neljännen vuosineljänneksen tulokseemme.”

”Hyvä tilauksenta ja vahva taloudellinen asema tukevat meitä operatiivisen tuloksemme ja kilpailukykyämme parantamisessa kaikessa toiminnassamme, mitä jatkamme edelleen. Haemme myös kannattavaa kasvua infraprojekteista etenkin Ruotsissa ja Norjassa, joissa valtiot investoivat edelleen kaupunki-infran pitkäaikaiseen kehittämiseen.”

Tiedotustilaisuus

Suomenkielinen tiedotustilaisuus analyytikoille ja medialle järjestetään torstaina 27. lokakuuta klo 12.00 Lemminkäisen pääkonttorilla, osoitteessa Salmisaarenaukio 2, Helsinki. Osavuusikatsauksen esittelee Lemminkäisen toimitusjohtaja Casimir Lindholm. Osavuusikatsauksen esitysmateriaali on saatavissa suomeksi ja englanniksi yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Vuoden 2016 taloudelliset tiedotteet

Vuoden 2016 julkistamisaikataulu on seuraava:

4.2.2016	Tilinpäätöstiedote 2015
Viikko 9	Vuosikertomus 2015
28.4.2016	Osavuusikatsaus 1.1.–31.3.2016
28.7.2016	Osavuusikatsaus 1.1.–30.6.2016
27.10.2016	Osavuusikatsaus 1.1.–30.9.2016

LEMMINKÄINEN OYJ
Konsernaviestintä

Lisätietoja:

Casimir Lindholm, toimitusjohtaja, puh. 02071 53304
Ilkka Salonen, talous- ja rahoitusjohtaja, puh. 02071 53304

Liiketoiminnan kehitys

Liikevaihto

Liikevaihto segmenteittäin		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Päällystys	M€	317,1	319,5	-2,4	578,3	615,4	-37,1	796,2
Infraprojektit	M€	77,8	90,4	-12,6	228,5	242,2	-13,7	341,4
Suomen talonrakentaminen	M€	131,1	103,4	27,7	385,1	361,7	23,4	537,8
Venäjän toiminnot	M€	21,4	30,7	-9,3	39,3	66,8	-27,5	136,7
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-15,7	24,8	-40,5	-25,8	64,5	-90,3	66,8
Konserni, yhteensä	M€	531,6	568,8	-37,2	1 205,4	1 350,5	-145,1	1 879,0

Heinä-syyskuu 2016 (7-9/2015)

Konsernin liikevaihto oli 531,6 milj. euroa (568,8). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -2,8 milj. euroa vertailukauteen nähden. Liikevaihdosta 60 % (56) tuli Suomesta, 26 % (30) Skandinaviasta, 4 % (5) Venäjältä ja 10 % (9) muista maista.

Liikevaihto laski kaikissa muissa segmenteissä paitsi Suomen talonrakentamisessa. Päällistyksen vertailukauden luku sisältää myydyin Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan. Infraprojektien liikevaihtoa laskivat vertailukautta alhaisemmat volyymit maa- ja insinöörirakentamisessa Suomessa ja Baltian maissa sekä kalliorakentamisessa Norjassa. Vertailukautta pienempi myytyjen asuntojen määrä pienensi liikevaihtoa Venäjän toiminnoissa. Lisäksi muiden toimintojen vertailukauden luku sisältää Ruotsin talonrakentamisen liiketoiminnan, jonka yhtiö myi syyskuussa 2015. Vahva asuntomyynti kasvatti Suomen talonrakentamisen liikevaihtoa etenkin pääkaupunkiseudulla.

Tammi-syyskuu 2016 (1-9/2015)

Konsernin liikevaihto oli 1 205,4 milj. euroa (1 350,5). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -15,1 milj. euroa vertailukauteen nähden. Liikevaihdosta 67 % (59) tuli Suomesta, 23 % (29) Skandinaviasta, 3 % (5) Venäjältä ja 7 % (7) muista maista.

Liikevaihto laski kaikissa muissa segmenteissä paitsi Suomen talonrakentamisessa. Päällistyksen vertailukauden luku sisältää myydyin Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan. Infraprojektien liikevaihtoa laski vertailukautta alhaisemmat volyymit maa- ja insinöörirakentamisessa Suomessa. Vertailukautta pienempi myytyjen asuntojen määrä pienensi liikevaihtoa Venäjän toiminnoissa. Lisäksi muiden toimintojen vertailukauden luku sisältää Ruotsin talonrakentamisen liiketoiminnan, jonka yhtiö myi syyskuussa 2015. Suomen talonrakentamisen liikevaihto nousi pääkaupunkiseudun ulkopuolella, jossa neuvottelu-urakoinnin volyymit kasvoivat vertailukaudesta.

Liikevoitto

Liikevoitto segmenteittäin		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Päällystys	M€	35,6	32,4	3,2	25,2	22,6	2,6	19,8
Infraprojektit	M€	2,3	2,8	-0,5	3,3	5,8	-2,5	8,9
Suomen talonrakentaminen	M€	3,5	-2,3	5,8	6,5	1,5	5,0	12,9
Venäjän toiminnot	M€	1,8	-10,6	12,4	0,6	-8,1	8,7	2,9
Segmentit, yhteensä	M€	43,2	22,2	21,0	35,6	21,9	13,7	44,5
Muut toiminnot	M€	-0,5	-1,3	0,8	-3,0	-3,5	0,5	-7,2
Konserni, yhteensä	M€	42,8	20,9	21,9	32,6	18,4	14,2	37,3

Liikevoitto-% segmenteittäin		7-9/2016	7-9/2015	1-9/2016	1-9/2015	1-12/2015
Päällystys	%	11,2	10,1	4,4	3,7	2,5
Infraprojektit	%	3,0	3,0	1,4	2,4	2,6
Suomen talonrakentaminen	%	2,7	-2,2	1,7	0,4	2,4
Venäjän toiminnot	%	8,5	-34,5	1,5	-12,1	2,1
Konserni, yhteensä	%	8,0	3,7	2,7	1,4	2,0

Heinä-syyskuu 2016 (7-9/2015)

Konsernin liikevoitto oli 42,8 milj. euroa (20,9). Liikevoittoprosentti oli 8,0 (3,7). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli -1,1 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Liikevoitto parani kaikissa muissa segmenteissä paitsi infraprojekteissa. Päällystyksessä yhtiön kehitystoimenpiteet päällystystoiminnan parantamiseksi Norjassa etenevät suunnitellusti. Suomen talonrakentamisen liikevoittoa paransi vahva asuntomyynti erityisesti pääkaupunkiseudulla. Venäjän toimintojen Q3/2015 liikevoittoa heikensi 13,2 milj. euron alaskirjaus liittyen yhtiön päätökseen luopua suunnitteilla olleesta Ilmatar-hankkeesta. Infraprojektien liikevoittoa heikensivät kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa sekä yksittäisissä maarakentamisen projekteissa Suomessa.

Tammi-syyskuu 2016 (1-9/2015)

Konsernin liikevoitto oli 32,6 milj. euroa (18,4). Liikevoittoprosentti oli 2,7 (1,4). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli -0,4 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Liikevoitto parani kaikissa muissa segmenteissä paitsi infraprojekteissa. Päällystyksen vertailukauden luku sisältää myydyin Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan. Suomen talonrakentamisen liikevoittoa paransivat vertailukautta suuremmat volyymit neuvottelu-urakoinnissa sekä kateparannukset pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Venäjän vuoden 2015 liikevoittoa heikensi yllä mainittu alaskirjaus. Infraprojektien liikevoittoa heikensivät kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa sekä yksittäisissä maarakentamisen projekteissa Suomessa. Lisäksi segmentin Q2/2015 luku sisälsi suurten projektien tulosparannuksia Suomessa ja Ruotsissa.

Tilaukanta

Tilaukanta ja saadut tilaukset										
		Tilaukanta kauden lopussa			Katsauskaudella saadut tilaukset					
		30.9.2016	30.9.2015	Muutos	7-9/ 2016	7-9/ 2015 ¹⁾	Muutos	1-9/ 2016	1-9/ 2015 ¹⁾	Muutos
Päällystys	M€	268,5	252,5	16,0	102,5	104,9	-2,4	492,4	434,7	57,7
Infraprojektit	M€	247,7	308,1	-60,4	30,3	104,2	-73,9	185,9	215,2	-29,3
Suomen talonrakentaminen	M€	778,1	633,0	145,1	147,9	95,0	52,9	327,9	358,5	-30,6
Venäjän toiminnot	M€	112,3	74,9	37,4	70,8	8,1	62,7	128,6	19,7	108,9
Muut toiminnot	M€								93,3	-93,3
Konserni yhteensä	M€	1 406,6	1 268,5	138,1	351,4	312,2	39,2	1 134,7	1 121,5	13,2
josta myymätön osuus	M€	128,9	148,0	-19,1						

1) Luku sisältää Ruotsin talonrakentamisen sekä Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan, jotka yhtiö myi Q3/2015.

Konsernin tilaukanta kauden lopussa oli 1 406,6 milj. euroa (1 268,5). Uusien tilausten määrä heinä-syyskuussa oli 351,4 milj. euroa (312,2) ja tammi-syyskuussa oli 1 134,7 milj. euroa (1 121,5). Päällystyksessä bitumin alhaisempi hinta on laskenut päällistyksen yksikköhintoja. Infraprojektien uudet tilaukset sisältävät Mikkelin jätevesipuhdistamon louhintaurakan. Suomen talonrakentaminen aloitti kuuden uuden omaperusteisen asuntokohteen rakentamisen. Lisäksi Finavian terminaaliurakan toinen osasopimus kirjattiin tilaukantaan. Venäjän saadut tilaukset sisältävät kahden uuden asuinrakennuskohteen urakoinnin Pietariin.

Tase, rahoitus ja rahavirta

Tase ja rahoitus		30.9.2016	30.9.2015	Muutos 9/16 vs 9/15	30.6.2016	Muutos 9/16 vs 6/16	31.12.2015
Taseen tunnusluvut							
Omavaraisuusaste ¹⁾	%	34,3	35,0		33,8		40,6
Nettovelkaantumisaste ²⁾	%	23,7	41,7		52,2		33,6
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	8,3	2,5		4,6		5,3
Sijoitettu pääoma	M€	620,2	672,2	-52,0	597,5	22,7	632,3
Sidottu pääoma	M€	394,6	486,1	-91,5	446,4	-51,8	474,8
Nettokäyttöpääoma	M€	188,8	261,8	-73,0	236,9	-48,1	258,7
Rahoitusasema ja likviditeetti							
Korollinen velka	M€	273,7	301,7	-28,0	281,3	-7,6	254,7
josta pitkäaikaista velkaa	M€	118,2	127,9	-9,7	119,9	-1,7	123,1
josta lyhytaikaista velkaa	M€	155,6	173,8	-18,2	161,5	-5,9	131,6
Likvidit varat	M€	191,8	147,3	44,5	116,2	75,6	127,9
Korollinen nettovelka	M€	82,0	154,4	-72,4	165,2	-83,2	126,8
Sitovia luottolimiittejä, nostettavissa	M€	185,0	185,0	0,0	185,0	0,0	185,0
Tililimiittisopimuksia, nostettavissa	M€	12,5	12,2	0,3	12,4	0,1	12,3

1) Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2016: 27,4 %, 9/2015: 24,5 % ja 12/2015: 28,6 %.

2) Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2016: 54,6 %, 9/2015: 102,8 % ja 12/2015: 89,6 %.

Taseen loppusumma 30.9.2016 oli 1 156,7 milj. euroa (1 235,6), josta oman pääoman määrä oli 346,5 milj. euroa (370,5). Oma pääoma sisältää 69,3 milj. euroa (111,6) vuonna 2014 liikkeeseen laskettua hybridilainaa, joka yhtiöllä on oikeus lunastaa takaisin maaliskuussa 2018. Yhtiö lunasti Q1/2016 aikana vuonna 2012 liikkeeseen laskemansa hybridilainan jäljellä olleen pääoman, mikä vaikutti omavaraisuusasteeseen ja nettovelkaantumisasteeseen.

Konsernin sidottu pääoma 30.9.2016 oli 394,6 milj. euroa (486,1). Muutos edellisvuoteen johtuu pääasiassa nettokäyttöpääoman pienemisestä. Nettokäyttöpääoma kauden lopussa oli 188,8 milj. euroa (261,8). Nettokäyttöpääomaa pienensivät asuntomyynti Suomessa ja Venäjällä, laskutuksen tehostuminen sekä varastojen kierron tehostaminen päällystys-segmentissä.

Korollinen velka kauden lopussa oli 273,7 milj. euroa (301,7) ja korollinen nettovelka 82,0 milj. euroa (154,4). Pitkäaikaisen korollisen velan osuus lainasalkussa kauden lopussa oli 43 % (42). Likvidit varat olivat 191,8 milj. euroa (147,3). Yhtiön korollisesta velasta 92,5 milj. euroa (114,8) oli vaihto-omaisuusyhtiöiden velkoja, 99,7 milj. euroa (99,7) joukkovelkakirjalainoja, 49,6 milj. euroa (44,9) yritystodistuksia, 29,7 milj. euroa (37,9) rahoitusleasingvelkoja ja 2,3 milj. euroa (4,5) muita rahoitusvelkoja. Lisäksi yhtiöllä oli kauden päättyessä nostettavissa olevia sitovia luottolimiittejä 185,0 milj. euroa (185,0) ja tililimiittisopimuksia 12,5 milj. euroa (12,2). Velkasalkusta 51 % (46) oli sidottu kiinteään korkoon.

Nettorahoituskulut olivat heinä–syyskuussa 4,9 milj. euroa (4,3) ja tammi–syyskuussa 13,6 milj. euroa (15,5). Tammi–syyskuun rahoituskuluja pienensivät pääasiassa vertailukautta alhaisemmat valuuttasuojaukskustannukset. Hybridilainojen korkokuluja ei kirjata tuloslaskelman rahoituskuluihin, vaan niiden vaikutus näkyy osakekohtaisessa tuloksessa sekä omassa pääomassa.

Liiketoiminnan rahavirta oli heinä–syyskuussa 86,0 milj. euroa (50,1) ja tammi–syyskuussa 93,2 milj. euroa (76,2). Heinä–syyskuun vahvaa liiketoiminnan rahavirtaa tukivat päällystys-segmentti sekä Suomen talonrakentamisen asuntomyynti.

Liiketoimintasegmentit

Päällystys

Toimintaympäristö

Valtion panostukset perusväylänpitoon ovat lisänneet päällistystyksen kysyntää Suomessa. Ruotsissa markkinatilanne on hyvä, ja Norjassa valtion investoinnit ovat vakaat. Tanskassa julkisten investointien pieneneminen on laskenut päällistysvolyymeja. Baltiassa markkinatilanne on säilynyt ennallaan.

Päällistystyksen tunnusluvut		7-9/2016	7-9/2015 ²⁾	Muutos	1-9/2016	1-9/2015 ²⁾	Muutos	1-12/2015 ²⁾
Liikevaihto	M€	317,1	319,5	-2,4	578,3	615,4	-37,1	796,2
Liikevoitto	M€	35,6	32,4	3,2	25,2	22,6	2,6	19,8
% liikevaihdosta	%	11,2	10,1		4,4	3,7		2,5
Saadut tilaukset	M€	102,5	104,9	-2,4	492,4	434,7	57,7	500,3
Tilaukanta ¹⁾	M€	268,5	252,5	16,0	268,5	252,5	16,0	180,3
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	217,1	252,2	-35,1	217,1	252,2	-35,1	227,6

1) kauden lopussa

2) Luvut sisältävät Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan, jonka yhtiö myi Q3/2015.

Heinä-syyskuu 2016 (7-9/2015)

Liikevaihto heinä-syyskuussa oli 317,1 milj. euroa (319,5). Liikevaihdosta 45 % (42) tuli Suomesta, 40 % (45) Skandinaviasta ja 15 % (13) Baltian maista. Päällistystyksen vertailukauden luku sisältää myydyin Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan. Liikevoitto oli 35,6 milj. euroa (32,4). Yhtiön kehitystoimenpiteet päällistystoiminnan parantamiseksi Norjassa etenevät suunnitellusti. Yhtiö on tunnistanut Ruotsin toiminnoissa operatiivisia haasteita, joita se on lähtenyt korjaamaan.

Saadut tilaukset heinä-syyskuussa olivat 102,5 milj. euroa (104,9). Tilaukanta katsauskauden lopussa oli 268,5 milj. euroa (252,5).

Tammi-syyskuu 2016 (1-9/2015)

Liikevaihto tammi-syyskuussa oli 578,3 milj. euroa (615,4). Liikevaihdosta 46 % (40) tuli Suomesta, 40 % (47) Skandinaviasta ja 14 % (13) Baltian maista. Liikevoitto oli 25,2 milj. euroa (22,6). Päällistystyksen vertailukauden luvut sisältävät myydyin Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan. Sidottu pääoma oli katsauskauden lopussa 217,1 milj. euroa (252,2).

Myydyn ja levitetyn asfaltin määrä tammi-syyskuussa oli 5,2 milj. tonnia (5,1).

Infraprojektit

Toimintaympäristö

Kaupungistuminen, teollisuuden investoinnit sekä investoinnit energiainfrastruktuuriin lisäävät vaativan infrarakentamisen kysyntää. Etenkin Ruotsissa ja Norjassa markkina on vahva, ja maissa on käynnissä tai suunnitteilla useita suuria infrahankkeita. Ruotsissa suurten hankkeiden hintakilpailu on kiristynyt entisestään, kun markkinoille on tullut uusia toimijoita. Suomessa rakentamista tukevat infrarakentamisen hankkeet kasvukeskuksissa. Baltian maissa markkinatilanne on vakaa.

Infraprojektien tunnusluvut		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Liikevaihto	M€	77,8	90,4	-12,6	228,5	242,2	-13,7	341,4
Liikevoitto	M€	2,3	2,8	-0,5	3,3	5,8	-2,5	8,9
% liikevaihdesta	%	3,0	3,0		1,4	2,4		2,6
Saadut tilaukset	M€	30,3	104,2	-73,9	185,9	215,2	-29,3	231,8
Tilaukanta ¹⁾	M€	247,7	308,1	-60,4	247,7	308,1	-60,4	232,5
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	4,4	-9,2	13,6	4,4	-9,2	13,6	4,8

1) kauden lopussa

Heinä-syyskuu 2016 (7-9/2015)

Liikevaihto heinä-syyskuussa oli 77,8 milj. euroa (90,4). Liikevaihdesta 79 % (79) tuli Suomesta, 17 % (14) Skandinaviasta ja 4 % (7) Baltian maista ja muista maista. Liikevaihtoa laskivat vertailukautta alhaisemmat volyymit maa- ja insinöörirakentamisessa Suomessa ja Baltian maissa sekä kalliorakentamisessa Norjassa. Liikevoitto oli 2,3 milj. euroa (2,8). Liikevoittoa heikensivät kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa sekä yksittäisissä maarakentamisen projekteissa Suomessa.

Saadut tilaukset heinä-syyskuussa olivat 30,3 milj. euroa (104,2). Uudet tilaukset sisältävät Mikkelin jätevesipuhdistamon louhintaurakan. Tilaukanta katsauskauden lopussa oli 247,7 milj. euroa (308,1).

Tammi-syyskuu 2016 (1-9/2015)

Liikevaihto tammi-syyskuussa oli 228,5 milj. euroa (242,2). Liikevaihdesta 78 % (81) tuli Suomesta, 18 % (13) Skandinaviasta ja 4 % (6) Baltian maista ja muista maista. Liikevaihtoa laskivat vertailukautta alhaisemmat volyymit maa- ja insinöörirakentamisessa Suomessa. Liikevoitto oli 3,3 milj. euroa (5,8). Liikevoittoa heikensivät kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa sekä yksittäisissä maarakentamisen projekteissa Suomessa. Lisäksi segmentin Q2/2015 luku sisälsi suurten projektien tulosparannuksia Suomessa ja Ruotsissa. Sidottu pääoma oli katsauskauden lopussa 4,4 milj. euroa (-9,2).

Suomen talonrakentaminen

Toimintaympäristö

Talonrakentamisen kokonaismarkkinatilanne on vakaa. Asuntotuotanto kasvaa, ja kysyntä painottuu edelleen pieniin asuntoihin kasvukeskuksissa. Sijoittajien aktiivisuus markkinoilla on korkealla tasolla, mutta kuluttajamyynä on myös piristynyt. Toimitilarakentamista ylläpitävät yksittäiset suurhankkeet sekä julkisen sektorin hankkeet.

Suomen talonrakentamisen tunnusluvut		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Liikevaihto	M€	131,1	103,4	27,7	385,1	361,7	23,4	537,8
Liikevoitto	M€	3,5	-2,3	5,8	6,5	1,5	5,0	12,9
% liikevaihdesta	%	2,7	-2,2		1,7	0,4		2,4
Saadut tilaukset	M€	147,9	95,0	52,9	327,9	358,5	-30,6	569,2
Tilaukanta ¹⁾	M€	778,1	633,0	145,1	778,1	633,0	145,1	760,6
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	221,1	272,0	-50,9	221,1	272,0	-50,9	274,8

1) kauden lopussa

Heinä-syyskuu 2016 (7-9/2015)

Liikevaihto heinä-syyskuussa oli 131,1 milj. euroa (103,4). Liikevoitto oli 3,5 milj. euroa (-2,3). Liikevaihtoa ja liikevoittoa kasvatti vahva asuntomyynti erityisesti pääkaupunkiseudulla. Katsauskaudella valmistui yhteensä kaksi omaperusteista asuntokohdetta (Q3/2015: kolme).

Saadut tilaukset heinä-syyskuussa olivat 147,9 milj. euroa (95,0), ja ne sisältävät kuuden uuden omaperusteisen asuntokohteen aloitukset. Lisäksi Finavian terminaaliurakan toinen osasopimus kirjattiin tilauskantaan. Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 778,1 milj. euroa (633,0).

Tammi-syyskuu 2016 (1-9/2015)

Liikevaihto tammi-syyskuussa oli 385,1 milj. euroa (361,7). Liikevoitto oli 6,5 milj. euroa (1,5). Liikevaihtoa ja liikevoittoa kasvattivat vertailukautta suuremmat volyymit neuvottelu-urakoinnissa sekä kateparannukset pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Liikevaihto ja liikevoitto laskivat pääkaupunkiseudulla, jossa vuoden ensimmäisellä neljänneksellä valmistui vertailukautta vähemmän omaperusteisia asuntokohteita. Lisäksi vuoden 2015 tulosta rasittivat mm. ei-strategisten tonttien myynnit ja takuukorjauksiin liittyvät varaukset, yhteensä 5 milj. euroa.

Katsauskauden lopussa valmiiden myymättömien asuntojen määrä oli 191 asuntoa (304). Asuntomyynti sekä pääoman tehokkuuden parantaminen ovat pienentäneet liiketoimintaan sidotun pääoman määrää, joka oli katsauskauden lopussa 221,1 milj. euroa (272,0).

Vuonna 2016 omaperusteisia kohteita valmistuu vuotta 2015 vähemmän. Valtaosa niistä valmistuu vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Lemminkäisen asuntotuotanto (omaperusteinen ja neuvottelu-urakointi)		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Aloitukset	kpl	224	83	141	696	619	77	1 253
joista omaperusteisia	kpl	224	83	141	470	372	98	693
Valmistuneet	kpl	123	216	-93	465	743	-278	1 236
joista omaperusteisia	kpl	76	110	-34	364	504	-140	859
Myytyt	kpl	239	136	103	855	807	48	1 377
joista omaperusteisia	kpl	239	136	103	623	560	63	817
Sijoittajamyynni	%	23	3		39	41		51
Rakenteilla ¹⁾	kpl	1 628	1 237	391	1 628	1 237	391	1 388
joista myymättömiä ¹⁾	kpl	403	369	34	403	369	34	464
Valmiit myymättömät ¹⁾	kpl	191	304	-113	191	304	-113	283
Tonttivarannon tasearvo ¹⁾	M€	98,0	105,3	-7,3	98,0	105,3	-7,3	105,3
Aloitukset, kilpailu-urakointi	kpl	157	85	72	312	403	-91	542

1) kauden lopussa

Venäjän toiminnot

Toimintaympäristö

Venäjällä toimintaympäristö jatkuu epävakana. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa urakoitsijan luotettavuus on muodostunut kilpailueduksi. Suurten väylien rakennus- ja korjaushankkeet ylläpitävät päällystykseen kysyntää.

Venäjän toimintojen tunnusluvut		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Liikevaihto	M€	21,4	30,7	-9,3	39,3	66,8	-27,5	136,7
Liikevoitto	M€	1,8	-10,6	12,4	0,6	-8,1	8,7	2,9
% liikevaihdesta	%	8,5	-34,5		1,5	-12,1		2,1
Saadut tilaukset	M€	70,8	8,1	62,7	128,6	19,7	108,9	22,8
Tilaukanta ¹⁾	M€	112,3	74,9	37,4	112,3	74,9	37,4	7,0
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	31,8	32,2	-0,4	31,8	32,2	-0,4	35,0

1) kauden lopussa

Heinä-syyskuu 2016 (7-9/2015)

Liikevaihto heinä-syyskuussa oli 21,4 milj. euroa (30,7) ja liikevoitto 1,8 milj. euroa (-10,6). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -1,9 milj. euroa ja liikevoittoon -0,4 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Vertailukautta alempi myytyjen asuntojen määrä pienensi liikevaihtoa. Kolmannen neljänneksen aikana myytiin 3 (76) asuntoa. Päällistyksessä vertailukautta suuremmat volyymit kasvattivat liikevaihtoa ja liikevoittoa. Vertailukauden liikevoittoa heikensi 13,2 milj. euron alaskirjaus liittyen yhtiön päätökseen luopua suunnitteilla olleesta Ilmatar-hankkeesta.

Saadut tilaukset olivat 70,8 miljoonaa euroa (8,1). Uudet tilaukset sisältävät kahden uuden asuinrakennuskohteen urakoinnin Pietariin. Tilaukanta katsauskauden lopussa oli 112,3 milj. euroa (74,9).

Tammi-syyskuu 2016 (1-9/2015)

Liikevaihto tammi-syyskuussa oli 39,3 milj. euroa (66,8) ja liikevoitto 0,6 milj. euroa (-8,1). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -5,7 milj. euroa ja liikevoittoon -0,1 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Vertailukautta alempi myytyjen asuntojen määrä pienensi liikevaihtoa. Lemminkäinen ei ole strategiansa mukaisesti käynnistänyt uusia omaperusteisia asuntokohteita Venäjällä. Liikevaihto ja liikevoitto paranivat vertailukaudesta päällistyksessä. Lisäksi segmentin vertailukauden liikevoittoa heikensi yllä mainittu alaskirjaus.

Katsauskauden lopussa oli myymättä 3 (49) asuntoa. Sidottu pääoma oli katsauskauden lopussa 31,8 milj. euroa (32,2).

Lemminkäisen omaperusteinen asuntotuotanto Venäjällä		7-9/2016	7-9/2015	Muutos	1-9/2016	1-9/2015	Muutos	1-12/2015
Aloitukset	units	0	0	0	0	0	0	0
Valmisituneet	units	0	0	0	0	0	0	418
Myydyt	units	3	76	-73	48	331	-283	384
Rakenteilla ¹⁾	units	0	418	-418	0	418	-418	0
joista myymättömiä ¹⁾	units	0	46	-46	0	46	-46	0
Valmiit myymättömät ¹⁾	units	3	49	-46	3	49	-46	51

1) kauden lopussa

Investoinnit

Bruttoinvestoinnit tammi-syyskuussa olivat 11,8 milj. euroa (6,8), mikä oli 1,0 % (0,5) yhtiön liikevaihdesta. Lemminkäisen investoinnit ovat pääosin päällistys- ja infraprojektit-segmenttien korvausinvestointeja.

Henkilöstö

Lemminkäisen palveluksessa oli katsauskauden lopussa 5 328 henkilöä (5 197) eli 131 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Suomen talonrakentamisen henkilöstömäärä on noussut liiketoiminnan volyyymien kasvun myötä. Infraprojektien organisaatiota on vahvistettu tukemaan segmentin kasvua. Päälystystoiminnan kausiluonteisuus näkyy henkilöstömäärän kasvuna joulukuun lopusta. Katsauskauden henkilöstöstä 1 964 (1 889) oli toimihenkilöitä ja 3 364 (3 308) oli työntekijöitä.

Henkilöstö segmenteittäin		30.9.2016	30.9.2015	Muutos 9/16 vs 9/15	30.6.2016	Muutos 9/16 vs 6/16	31.12.2015
Päälystys	hlöä	3 053	3 037	16	3 085	-32	2 010
Infraprojektit	hlöä	640	611	29	635	5	577
Suomen talonrakentaminen	hlöä	1 034	958	76	1 087	-53	947
Venäjän toiminnot	hlöä	453	464	-11	439	14	405
Emoyhtiö ja muut	hlöä	148	127	21	145	3	120
Konserni, yhteensä	hlöä	5 328	5 197	131	5 391	-63	4 059

Henkilöstö maittain		30.9.2016	30.9.2015	Muutos 9/16 vs 9/15	30.6.2016	Muutos 9/16 vs 6/16	31.12.2015
Suomi	hlöä	2 996	2 880	116	3 067	-71	2 204
Ruotsi, Norja, Tanska	hlöä	1 077	1 054	23	1 066	11	804
Baltian maat	hlöä	793	774	19	808	-15	625
Venäjä	hlöä	453	464	-11	439	14	405
Muut maat	hlöä	9	25	-16	11	-2	21
Konserni, yhteensä	hlöä	5 328	5 197	131	5 391	-63	4 059

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Yhtiöllä on yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Lemminkäisen osakepääoma on 34 042 500 euroa, ja osakkeiden lukumäärä katsauskauden lopussa oli 23 219 900 kappaletta. Lemminkäisellä oli katsauskauden päättyessä hallussaan 16 687 omaa osaketta, mikä oli 0,07 % kaikista osakkeista.

Kaupankäynti osakkeilla

Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo 30.9.2016 oli 334,4 milj. euroa (269,2). Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi 1.1.2016 NASDAQ Helsinki Oy:ssä oli 13,79 euroa (9,52) ja 30.9.2016 14,41 euroa (11,60). NASDAQ Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tammi-syyskuussa 2016 oli yhteensä 938 684 kappaletta (2 160 365), josta 4 % (7) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (Lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com>)

Osakkeenomistajat

Yhtiöllä oli 30.9.2016 kaikkiaan 4 278 osakkeenomistajaa (4 535). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 12,8 % (12,6). Yhtiön omistusosuuksien jakautuminen sektori- ja

suuruusluokittain, suurimmat osakkeenomistajat sekä johdon osakeomistukset löytyvät yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Omistajat.

Osakassopimukset

Yhtiön tiedossa ei ole sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

Liputusilmoitukset

Lemminkäinen ei vastaanottanut katsauskauden aikana yhtään liputusilmoitusta.

Oikeudenkäynnit

Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikulua kuin mitä käräjäoikeus oli määrännyt).

Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikulua. Nämä tulot Lemminkäinen kirjaa neljännen vuosineljänneksen tulokseensa.

Lemminkäinen on pitänyt vahingonkorvauksia perusteettomina. Yhtiö tutustuu huolellisesti hovioikeuden päätöksiin. Tämän jälkeen Lemminkäinen päättää, onko yhtiöllä perusteita hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Lemminkäisellä on 60 päivää aikaa jättää valituslupahakemus korkeimpaan oikeuteen.

Hovioikeudessa käsiteltävien kanteiden lisäksi käräjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt käräjäoikeuden päätösten perusteella yhteensä 13,4 miljoonan euron kuluvarauksen. Aiheesta löytyy lisätieto yhtiön verkkosivuilta osoitteessa <http://www.lemminkainen.fi/Lemminkainen/Sijoittajat/Lemminkainen-sijoituskohteena/Asfalttikartelliasia/>.

Kierrätysasfaltin käyttömääriin liittyvät kiintiöt

Kierrätysasfaltin käyttömääriin liittyvien ympäristörikkomussyytteiden osalta ei ole tapahtunut muutoksia 28.7.2016 julkistetun osavuositarkastuksen jälkeen. Tuusulan käräjäoikeus antoi 11.6.2015 vapauttavan päätöksen Lemminkäistä ja sen kahta työntekijää vastaan nostetussa ympäristörikkomussyytteessä, joka liittyi yhtiön Sammonmäen asfalttiaseman ympäristöluvuissa määritettyihin kiintiöihin kierrätysasfaltin käyttömääristä asfalttimassan tuotannossa. Syyttäjä vaati rikoshyödyn menettämisenä 3,4 milj. euroa sekä yhteisösakkona vähintään 120 000 euroa. Käräjäoikeus katsoi, että Lemminkäinen tai sen kaksi työntekijää eivät ole syyllistyneet ympäristörikkomukseen. Syyttäjä ja ELY-keskus ovat valittaneet päätöksestä. Asian käsittely jatkuu seuraavaksi hovioikeudessa marraskuussa 2016.

Kierrätysasfaltin murskaaminen uuden asfaltin raaka-aineeksi on ympäristöä säästävä käytäntö. Se pienentää tuotannon ympäristöhaittoja verrattuna neitseellisistä raaka-aineista valmistettuun asfalttiin. Laadultaan kierrätysasfalttia sisältävä asfalttimassa on yhtä hyvää kuin neitseellisistä raaka-aineista tehty asfalttimassa.

Riskit ja epävarmuustekijät

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoimintaa, jotta merkittävimmät strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit tunnistetaan, analysoidaan, arvioidaan ja hallitaan ennakoivasti. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa konsernin strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen parhaalla mahdollisella tuloksella sekä turvata toiminta myös muuttuvissa olosuhteissa.

Globaalin talouden ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuus saattaa vaikuttaa haitallisesti Lemminkäisen toimintaan, tulokseen, taloudelliseen asemaan ja pääoman lähteisiin. Etenkin Suomessa yhtiön liiketoiminta on riippuvainen uudisrakentamisen sykliisyydestä. Lemminkäinen hallinnoi tämänmuotoisia riskejä rakenteellisesti hajauttamalla liiketoimintaa Skandinaviaan, Baltian maihin ja Venäjälle.

Muutosjohtamisella, rekrytointien onnistumisella sekä osaavalla ja motivoituneella henkilöstöllä on tärkeä rooli tavoitteiden mukaisen tuloksellisen, ja liiketoimintaa säätevien lakien ja asetusten sekä hyvien liiketoimintatapojen mukaisen, toiminnan varmistamisessa. Liiketoimintasegmentit ja tukitoiminnot kehittävät toimintamallejaan ketteryyden, kustannustehokkuuden ja toiminnan yhdenmukaisuuden kasvattamiseksi.

Kehitys- ja liiketoimintaprojektien menestykseen vaikuttavat suuresti osaavan henkilöstön saatavuus ja sitoutuneisuus. Lisäksi Lemminkäisen tulokunnan paraneminen edellyttää johtamisjärjestelmien aktiivista ylläpitämistä ja muutosjohtamisessa onnistumista. Yhtiö hallinnoi näihin liittyviä riskitekijöitä huolellisella suunnittelulla, esimiestyön tukemisella ja kouluttamisella, sekä panostamalla mahdollisuuksien mukaan nykyisten työntekijöiden osaamisen kehittämiseen ja työmotivaation kasvattamiseen.

Venäjällä heikentynyt taloustilanne, ruplan kurssivaihtelut ja pitkittynyt poliittinen epävarmuus tai EU:n ja Venäjän välisten pakotteiden merkittävä kärjistyminen voivat vaikuttaa negatiivisesti Lemminkäisen liiketoimintaan. Lisäksi Venäjän poliittinen kulttuuri, lainsäädäntö ja sen tulkinta ja viranomaiskäytännöt verrattuna Suomeen sekä oikeusjärjestelmän, hallintomenettelyjen ja lainvalvonnan mekanismien tulkinnan epävarmuus ja muutokset voivat aiheuttaa riskejä. Jotta yhtiön riskitaso pysyy kohtuullisena, se ei toistaiseksi aloita uusia omaperusteisia rakennuskohteita Venäjällä.

Lainsäädännölliset ja poliittiset muutokset voivat vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen ja siten Lemminkäisen liiketoiminnan kannattavuuteen. Yhtiö seuraa ja analysoi toimintaympäristöään jatkuvasti, panostaa hyvän liiketavan periaatteiden ja hallinto- ja ohjausjärjestelmien ylläpitoon ja jalkauttamiseen, sekä ohjeistaa ja kouluttaa työntekijöitään.

Omaperusteisiin asunto- ja toimitilarakennusprojekteihin liittyy myynti- ja hintariskejä, sillä markkinatilanne jatkuu haastavana ja Lemminkäinen vastaa näissä hankkeissa koko toteutuksesta tonttien hankinnasta alkaen. Yhtiö seuraa ja hallitsee aktiivisesti riskiä, joka liittyy valmiiden myymättömien asuntojen ja muiden omaisuuserien sitomaan pääomaan. Lemminkäinen huomioi markkinamuutokset ja -riskit arvioidessaan uusien omaperusteisten kohteiden aloituksia. Uusia asuntokohteita aloitetaan vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Valmiiden myymättömien asuntojen määrä pidetään mahdollisimman pienenä. Omaperusteiset toimitilakohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää riskiä.

Lemminkäisen liiketoiminnan tulos riippuu onnistuneesta lupa-, sopimus- ja projektinhallinnasta, johon sisältyy riskejä esimerkiksi liittyen projektien hinnoitteluun, resurssien käyttöön, projektien suunnitteluun ja aikataulutukseen, kykyyn hankkia raaka-aineet kilpailukykyiseen hintaan, kustannusten hallintaan, muutosten hallintaan sekä korvausvaateiden käsittelyyn. Lisäksi projekteihin liittyvät oikeudenkäynnit saattavat vaikuttaa negatiivisesti yhtiön taloudelliseen tulokseen. Lemminkäinen kehittää jatkuvasti sopimusosaamista sekä projektinhallintakäytäntöjä tarjous- ja toteutusvaiheessa. Lisäksi projektiseurannan järjestelmiä ja ohjausmalleja uusitaan.

Raaka-aineiden hinnanvaihtelulla voi olla tulosvaikutuksia. Lemminkäisen suurin yksittäinen hankittava raaka-aine on bitumi, jonka hinta määräytyy pitkälti öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Yhtiö hallinnoi bitumin hintariskiä sopimusehdoilla ja johdannaisilla.

Julkisen sektorin kysynnän muutokset vaikuttavat kilpailutilanteeseen ja voivat aiheuttaa vaihtelua tulomuodostukseen. Muutokset säätilassa vaikuttavat etenkin päällystys-segmenttiin kuuluvien päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen, mikä saattaa vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen.

Lemminkäinen altistuu toiminnassaan aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisriskille sekä rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat rahoituksen hankinta-, likviditeetti-, valuuttakurssi-, korko- ja luottoriski. Rahoitusriskien hallinta perustuu yhtiön rahoituspolitiikkaan, joka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Ulkoiset tapahtumat voivat vaikuttaa negatiivisesti rahoituksen saatavuuteen, kustannuksiin ja/tai takaisinmaksusuunnitelmiin. Yhtiön tavoitteena on turvata rahoituksen saatavuus, optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä suojataan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Tarvittaessa transaktioriskejä suojataan valuuttalainojen ja -johdannaisten avulla. Vuonna 2015 liikevaihdosta noin 34 % muodostui muissa toiminnallisissa valuutoissa kuin euroissa, joista keskeisimmät ovat Norjan, Ruotsin ja Tanskan kruunut sekä Venäjän rupla. Lemminkäinen ei suojaa translaatoriskiä. Suurin osa oman pääoman muuntoerosta kohdistuu Venäjän liiketoimintoihin.

Myös henkilö- ja tietoturvaan sekä IT-järjestelmiin liittyvät vahingot ja onnettomuudet voivat aiheuttaa Lemminkäiselle vahinkoriskejä. Yhtiö hallitsee näitä riskejä poikkeustilanteita varten tehdyillä suunnitelmilla. Uusien IT-järjestelmien käyttöönottoon liittyy myös riskejä, joita Lemminkäinen hallitsee huolellisella suunnittelulla ja koulutuksella.

Lisätietoa oikeudenkäynneistä ja niihin liittyvistä vaatimuksista löytyy osavuositiedotuksen kohdasta Oikeudenkäynnit. Taloudellisista riskeistä on lisäksi annettu tarkempi selvitys vuosittain päätöksen 2015 liitetiedoissa.

Markkinanäkymät

Suomessa rakentamisen kokonaismäärän odotetaan kasvavan vuonna 2016. Asuntorakentamisen ennustetaan kasvavan, ja asuntojen kysyntä painottuu yhä kasvukeskusten pieniin asuntoihin. Sijoittajamyynnin odotetaan säilyvän aktiivisena, mutta kuluttajamyyni on piristynyt. Toimitilarakentaminen kasvaa yksittäisten suurhankkeiden sekä julkisen sektorin hankkeiden myötä. Korjausrakentamisen odotetaan olevan edelleen vilkasta, mutta sen kasvu hidastuu.

Hallituksen kehysriihen infrahankkeita koskevat päätökset parantavat sekä päällystykseen että infraprojektien näkymiä. Muutamien hankkeiden toteutuminen kuitenkin edellyttää vielä päätöksiä kaupunkien ja kuntien viranomaisilta. Infrarakentamisen odotetaan pysyvän vakaana vuonna 2016. Valtion suunnittelemat panostukset perusväylänpitöön lisäävät jonkin verran päällystykseen kysyntää lähivuosina. Infraprojektien kysyntää ylläpitävät vaativat hankkeet kasvukeskuksissa sekä teollisuuden investoinnit.

Norjassa ja Ruotsissa infrarakentamista tukevat valtion monivuotiset liikenneinfran kehitysohjelmat. Molemmissa maissa infrarakentamisen odotetaan kasvavan vuonna 2016. Kasvukeskusten ympärillä on Ruotsissa ja Norjassa käynnissä tai suunnitteilla mittavia väylä- ja ratakankkeita, mikä lisää infraprojektien kysyntää. Maissa panostetaan myös energiantuotannon kehittämiseen ja uusimiseen. Päällystykseen kysyntä pysyy Ruotsissa vuoden 2015 tasolla. Norjassa valtion investoinnit päällystykseen ovat vakaat.

Tanskassa päällystykseen kasvua rajoittaa julkisten investointien pieneneminen.

Venäjällä markkinatilanne pysyy epävarmana. Öljyn hinnan vaihtelu heijastuu valuuttakurssiin. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa urakoitsijan luotettavuus on muodostunut kilpailueduksi. Isojen väylien rakentamis- ja korjaustyöt ylläpitävät päällystykseen kysyntää.

Baltian maissa infrarakentamisen määrän arvioidaan kääntyvän maltilliseen kasvuun vuoden 2016 jälkeen. Rail Baltica - rautatiehankkeen käynnistyminen lisäsi infrarakentamisen kysyntää kaikissa Baltian maissa.

Ohjeistus vuodelle 2016

Lemminkäinen päivitti ohjeistustaan 20.10.2016. Uuden ohjeistuksen mukaan Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2016 sen liikevaihto on 1,8 miljardin euron tasolla. Liikevoiton (IFRS) vuonna 2016 yhtiö odottaa paranevan selvästi vuoteen 2015 verrattuna (37,3 milj. euroa).

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikulua kuin mitä käräjäoikeus oli määrännyt).

Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikulua.

Lemminkäinen on pitänyt vahingonkorvauksia perusteettomina. Yhtiö tutustuu huolellisesti hovioikeuden päätöksiin. Tämän jälkeen Lemminkäinen päättää, onko yhtiöllä perusteita hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Lemminkäisellä on 60 päivää aikaa jättää valituslupahakemus korkeimpaan oikeuteen.

Helsingissä, 27. päivä lokakuuta 2016

LEMMINKÄINEN OYJ
Hallitus

Osavuositarkastuksen taulukko-osa

Laatimisperusta

Tämä osavuositarkastus on laadittu IFRS:n kirjaamis- ja arvostamisperiaatteita noudattaen, mutta osavuositarkastuksen laadinnassa ei ole sovellettu kaikkia IAS 34 Osavuositarkastukset -standardin vaatimuksia. Tätä osavuositarkastusta tulee lukea yhdessä vuoden 2015 tilinpäätöksen kanssa. Osavuositarkastuksen tiedot ovat tilintarkastamattomia.

Laskennalliset verosaamiset

Yhtiö arvioi säännöllisesti laskennallisten verosaamistensa hyödynnettävyyttä ja on edellisen kauden lopun mukaisesti kirjannut laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista määrään, jonka se arvioi tulosennusteidensa perusteella olevan hyödynnettävissä tulevaisuudessa. Yhtiöllä oli 30.9.2016 laskennallista verosaamista yhteensä 40,6 miljoonaa euroa, joka muodostui pääasiassa verotuksellisista tappioista Suomessa ja Norjassa. Yhtiö katsoo, että pääosa aiempina vuosina syntyneistä tappioista johtui tunnistetuista syistä, joiden uusiutuminen on epätodennäköistä. Suuri osa Suomen verotuksellisista tappioista johtuu käräjäoikeuden vuonna 2013 määräämistä vahingonkorvauksista asfalttikartelliin liittyen, jonka seurauksena pääosa Suomen verotappioista vanhenee vuonna 2023. Norjan verotappioilla ei ole vanhenemisaikaa.

Arvioiden käyttö

Tätä tilinpäätöstä laadittaessa johto on joutunut tekemään arvioita ja oletuksia sekä tekemään harkintaan perustuvia päätöksiä, jotka vaikuttava tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamiseen sekä raportoitujen varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määrään. Toteumat voivat poiketa näistä arvioista. Tämän tilinpäätöksen laadinnassa käytetyt merkittävät yhtiön laatimisperiaatteisiin liittyvät johdon arviot sekä arvioiden epävarmuutta aiheuttavat tekijät olivat samat kuin vuoden 2015 tilinpäätöstä laadittaessa.

Laatimisperiaatteet

Tämän tilinpäätöksen laadinnassa on sovellettu samoja IFRS-standardien kirjaamis- ja arvostusperiaatteita kuin vuoden 2015 tilinpäätöksessä, huomioiden alempana esitetyt muutokset.

Toimintasegmentit

Yhtiö muutti raportointirakennettaan 1.1.2016. Strategian tarkennuksen myötä päällystys-segmentin projektimuotoinen liiketoiminta Suomessa, kuten maarakentaminen, siirrettiin infraprojektit-segmenttiin.

Raportoitavat toimintasegmentit pysyvät samoina ja ovat: päällystys, infraprojektit, Suomen talonrakentaminen ja Venäjän toiminnot. Vertailukauden lukuja on muutettu ainoastaan päällystys- ja infraprojektit-segmenttien osalta. Konsernin muissa toiminnoissa raportoidaan konsernin emoyhtiö sekä muita segmenteille kohdistamattomia toimintoja ja omaisuseriä.

Vuonna 2016 voimaan tulleet uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset ja muutokset

Millään 1.1.2016 alkaneella tilikaudella yhtiön käyttöönottamalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehdyillä vuosittaisella parannuksella tai muutoksella ei ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Myöhemmin voimaan tulevat yhtiön soveltamat uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset tai muutokset

Useat uudet standardit, standardien muutokset ja tulkinnat tulevat voimaan vasta 1.1.2016 alkaneen tilikauden jälkeen, eikä niitä ole sovellettu tätä osavuositarkastusta laadittaessa.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi julkaistiin vuoden 2014 toukokuussa. Tämän jälkeen IASB julkaisi huhtikuussa 2016 selvennyksiä standardiin. Standardin voimaantuloajankohta on 1.1.2018 tai sen jälkeen alkava tilikausi. Standardin aikaisempi soveltaminen on sallittua. Standardin voimaantulo EU-alueella vaatii EU:n hyväksynnän, jonka jälkeen sen soveltaminen on sallittua. Yhtiö tulee soveltamaan uutta standardia 1.1.2018 alkaen. Standardi määrittää miten ja milloin tuotot sopimuksista asiakkaiden kanssa tulee kirjata. Yhtiön tämän hetkisen arvion mukaan uuden standardin merkittävimmät vaikutukset yhtiön konsernitilinpäätökseen liittyvät laajoihin liitetietovaatimuksiin.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi julkaistiin vuoden 2014 heinäkuussa ja se tulee voimaan 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. Standardin voimaantulo EU-alueella vaatii EU:n hyväksynnän. Standardi vaikuttaa muun muassa rahoitusinstrumenttien luottotappioiden kirjaamiseen. Luottotappiot kirjataan standardin mukaan odotettuihin tappioihin perustuen, mikä aikaistaa luottotappiokirjauksia. Yhtiö analysoi uuden standardin odotettuihin tappioihin perustuvan mallin vaikutuksen kuluvan tilikauden aikana. Lisäksi standardi vaikuttaa rahoitusvarojen ja -velkojen luokitteluun ja arvostamiseen, mutta tällä ei ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

IFRS 16 Leases -standardi julkaistiin vuoden 2016 tammikuussa. Standardin voimaantuloajankohta on 1.1.2019 tai sen jälkeen alkava tilikausi. Standardin aikaisempi soveltaminen edellyttää, että IFRS 15 on otettu käyttöön. Standardin voimaantulo EU-alueella vaatii EU:n hyväksynnän, jonka jälkeen sen soveltaminen on sallittua. Standardia sovelletaan vuokralle ottajan tilinpäätökseen. Kaikki vuokrasopimukset kirjataan taseeseen arvoltaan pieniä vuokratkohteita ja lyhytaikaisia vuokrasopimuksia lukuun ottamatta. Yhtiö on aloittanut analysoinnin standardin vaikutuksista konsernitilinpäätökseen. Standardilla odotetaan olevan vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Millään muulla julkaistulla, muttei vielä voimassa olevalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehtävällä vuosittaisella parannuksella tai muutoksella ei odoteta olevan olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

Tilinpäätös ja liitetiedot

- 1) Konsernin tuloslaskelma
- 2) Konsernin laaja tuloslaskelma
- 3) Konsernitase
- 4) Konsernin rahavirtalaskelma
- 5) Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista
- 6) Aikaisempien kausien oikaisu
- 7) Toiminnan kausiluonteisuus
- 8) Konsernin tuloslaskelma vuosineljänneksittäin
- 9) Segmentti-informaatio
- 10) Taloudelliset ja osakekohtaiset tunnusluvut
- 11) Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot
- 12) Ehdolliset varat ja velat
- 13) Raportointikauden jälkeiset tapahtumat

1) KONSERNIN TULOSLASKELMA

	7-9/	7-9/	1-9/	1-9/	1-12/
Milj. euroa	2016	2015	2016	2015	2015
Liikevaihto	531,6	568,8	1 205,4	1 350,5	1 879,0
Liiketoiminnan muut tuotot	1,7	0,4	7,0	6,0	11,0
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos	0,5	-0,2	-10,0	-2,6	-81,1
Valmistus omaan käyttöön	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Aineiden ja palveluiden käyttö	362,0	417,9	837,9	987,0	1 299,6
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	87,4	83,9	217,6	218,4	294,9
Poistot	11,5	13,0	24,9	28,8	38,0
Arvon alentumiset					0,4
Liiketoiminnan muut kulut	31,3	34,6	90,0	102,3	140,2
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	1,2	1,3	0,5	0,8	1,4
Liikevoitto	42,8	20,9	32,6	18,4	37,3
Rahoitustuotot	0,1	0,8	0,3	1,1	1,4
Rahoituskulut	5,0	5,1	13,9	16,6	22,0
Tulos ennen veroja	37,9	16,6	19,0	2,9	16,7
Tuloverot	-7,1	-4,6	-3,9	-5,6	-9,4
Tilikauden tulos	30,7	12,0	15,1	-2,7	7,2

Tilikauden tuloksen jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille	30,7	12,0	15,1	-2,5	7,2
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0	-0,2	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton ja laimennettu osakekohtainen tulos, euroa					
Tilikauden tuloksesta	1,27	0,43	0,44	-0,48	-0,15

2) KONSERNIN LAAJA TULOSLASKELMA

Milj. euroa	1-9/ 2016	1-9/ 2015	1-12/ 2015
Tilikauden tulos	15,1	-2,7	7,2
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Eläkeveloitteet	0,4	0,0	0,3
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Muuntoerot	5,5	-1,3	-4,2
Muut laajan tuloksen erät yhteensä	5,9	-1,3	-3,9
Tilikauden laaja tulos	21,1	-4,0	3,4
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille	21,1	-4,1	3,4
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,2	0,0

3) KONSERNITASE

Milj. euroa	9/2016	9/2015	12/2015
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	139,3	155,0	149,1
Liikearvot	53,9	53,3	53,1
Muut aineettomat hyödykkeet	10,3	15,9	14,0
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	4,9	4,2	4,7
Myytävässä olevat rahoitusvarat	2,3	2,8	2,7
Laskennallinen verosaaminen	40,6	44,6	36,9
Muut pitkäaikaiset saamiset	0,9	0,5	0,5

Yhteensä	252,3	276,4	261,0
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	388,7	477,2	402,0
Myyntisaamiset ja muut saamiset	320,9	332,9	241,9
Tuloverosaamiset	3,0	1,9	2,7
Rahavarat	191,8	147,3	127,9
Yhteensä	904,4	959,3	774,5
Varat yhteensä	1 156,7	1 235,6	1 035,5
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Osakepääoma	34,0	34,0	34,0
Ylikurssirahasto	5,7	5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	91,4	91,4	91,4
Oman pääoman ehtoiset lainat	69,3	111,6	111,6
Muuntoerot	-20,4	-23,0	-25,9
Edellisten tilikausien voitto	151,2	153,3	153,4
Tilikauden tulos	15,1	-2,5	7,2
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	346,5	370,6	377,6
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,0	-0,1	0,1
Oma pääoma yhteensä	346,5	370,5	377,6
Pitkäaikaiset velat			
Korolliset velat	118,2	127,9	123,1
Laskennalliset verovelat	12,3	12,6	14,7
Eläkevelvoitteet		0,6	0,1
Varaukset	28,3	28,3	26,6
Muut velat	0,3	0,1	0,5
Yhteensä	159,1	169,5	164,9
Lyhytaikaiset velat			
Korolliset velat	155,6	173,8	131,6
Varaukset	12,0	13,3	13,1
Saadut ennakot	145,3	177,7	105,4
Ostovelat ja muut velat	333,4	325,1	242,1
Tuloverovelat	5,0	5,7	0,8
Yhteensä	651,2	695,6	492,9

Velat yhteensä	810,2	865,1	657,8
Oma pääoma ja velat yhteensä	1 156,7	1 235,6	1 035,5

4) KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA

	1-9/ 2016	1-9/ 2015	1-12/ 2015
Milj. euroa			
Tulos ennen veroja	19,0	2,9	16,7
Poistot ja arvonalentumiset	24,9	28,8	38,4
Muut oikaisut	5,3	37,7	48,3
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	49,2	69,4	103,4
Käyttöpääoman muutos	70,8	42,1	41,5
Rahoituserät	-23,2	-31,3	-34,1
Maksetut välittömät verot	-3,6	-4,0	-4,1
Liiketoiminnan rahavirta	93,2	76,2	106,6
Investoinneista saadut rahavirrat	7,9	37,6	39,6
Investoinneista suoritettavat rahavirrat	-10,8	-12,9	-11,9
Investointien rahavirta	-2,9	24,7	27,7
Pitkäaikaisten saamisten muutos	0,0	0,1	0,1
Lainojen nostot	140,8	36,6	112,8
Lainojen takaisinmaksut	-122,1	-99,0	-200,7
Oman pääoman ehtoisen lainan takaisinmaksut	-42,9		-27,1
Maksetut osingot	-2,8		
Rahoituksen rahavirta	-26,9	-62,4	-115,0
Rahavarojen muutos	63,4	38,5	19,4
Rahavarat kauden alussa	127,9	109,1	109,1
Rahavarojen muuntoero	0,4	-0,3	-0,5
Rahavarat kauden lopussa	191,8	147,3	127,9

5) LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

- A = Osakepääoma
- B = Ylikurssirahasto
- C = Sijoitetun vapaan pääoman rahasto
- D = Oman pääoman ehtoiset lainat
- E = Muuntoerot
- F = Kertyneet voittovarot
- G = Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma
- H = Määräysvallattomien omistajien osuus
- I = Oma pääoma yhteensä

Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2015	34,0	5,7	91,4	138,4	-21,7	164,5	412,4	0,1	412,5
Tilikauden tulos						-2,5	-2,5	-0,2	-2,7
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi									
Eläkevelvoitteet						0,0	0,0		0,0
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					-1,3		-1,3	0,0	-1,3
Tilikauden laaja tulos yhteensä					-1,3	-2,5	-3,8	-0,2	-4,0
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos								-0,1	-0,1
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut						-11,2	-11,2		-11,2
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä						-11,2	-11,2	-0,1	-11,3
Oman pääoman ehtoiset lainat				-26,7			-26,7		-26,7
Oma pääoma 30.9.2015	34,0	5,7	91,4	111,6	-23,0	150,8	370,6	-0,1	370,5
Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2015	34,0	5,7	91,4	138,4	-21,7	164,5	412,4	0,1	412,5
Tilikauden tulos						7,2	7,2	0,0	7,2
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi									
Eläkevelvoitteet						0,3	0,3		0,3
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					-4,2		-4,2		-4,2
Tilikauden laaja tulos yhteensä					-4,2	7,5	3,4	0,0	3,4
Määräysvallattomien omistajien osuuksien hankinta						-0,2	-0,2	-0,1	-0,3
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut						-11,2	-11,2		-11,2
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä						-11,5	-11,5	-0,1	-11,5
Oman pääoman ehtoiset lainat				-26,7			-26,7		-26,7
Oma pääoma 31.12.2015	34,0	5,7	91,4	111,6	-25,9	160,6	377,6	0,1	377,6
Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2016	34,0	5,7	91,4	111,6	-25,9	160,6	377,6	0,1	377,6
Tilikauden tulos						15,1	15,1	0,0	15,1

Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi									
Eläkevelvoitteet					0,4	0,4		0,4	
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					5,5	5,5		5,5	
Tilikauden laaja tulos yhteensä					5,5	15,6	21,1	0,0	21,1
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut					-7,1	-7,1		-7,1	
Osinko					-2,8	-2,8		-2,8	
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä					-9,8	-9,8	0,0	-9,9	
Oman pääoman ehtoiset lainat					-42,3	-42,3		-42,3	
Oma pääoma 30.9.2016	34,0	5,7	91,4	69,3	-20,4	166,4	346,5	0,0	346,5

6) AIKAISEMPIEN KAUSIEN OIKAISU

Yhtiö oikaisi vuoden 2016 alussa tuloslaskelman rahoituserien esittämistapaansa netottamalla niihin sisältyvät valuuttakurssierot ja esittämällä ne nettoarvon mukaisesti joko rahoitustuotoissa tai -kuluissa. Oikaistut luvut antavat oikeamman kuvan yhtiön rahoitustuotoista ja -kuluista. Aikaisemmin yhtiö esitti valuuttakurssivoitot rahoitustuotoissa ja valuuttakurssitappiot rahoituskuluissa. Oikaisulla ei ole vaikutusta tuloslaskelman tai taseen muihin eriin. Alla olevassa taulukossa esitetään oikaisun vaikutukset.

	1-12/		Oikaistu		1-9/		Oikaistu	
	2015		2015		2015		2015	
		Oikaisu				Oikaisu		
Milj. euroa								
Rahoitustuotot	33,9	-32,5	1,4		27,5	-26,4	1,1	
Rahoituskulut	54,5	-32,5	22,0		43,0	-26,4	16,6	
Nettorahoituskulut	20,6		20,6		15,5		15,5	

	1-6/		Oikaistu		1-3/		Oikaistu	
	2015		2015		2015		2015	
		Oikaisu				Oikaisu		
Milj. euroa								
Rahoitustuotot	17,8	-17,5	0,3		7,6	-7,4	0,1	
Rahoituskulut	29,0	-17,5	11,5		13,3	-7,4	5,9	
Nettorahoituskulut	11,2		11,2		5,8		5,8	

7) TOIMINNAN KAUSILUONTEISUUS

Yhtiön tiettyjen liiketoimintojen kausiluonteisuus vaikuttaa yhtiön tulokseen ja sen ajoittumiseen. Päälystys-segmenttiin kuuluvien päälystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen vaikuttavat merkittävästi sääolosuhteet, mikä vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen. Kyseisten liiketoimintojen työkaudet sekä sen myötä suurin osa tuloksesta ajoittuvat pääosin toiselle ja kolmannelle vuosineljännekselle. Lisäksi infraprojektit-segmenttiin kuuluvassa pohjarakentamisessa saattaa esiintyä pientä kausivaihtelua johtuen talonrakentamisen ajoituksesta.

Omaperusteiset talonrakennusprojektit aiheuttavat yhtiön tulokseen kausittaista vaihtelua, sillä tuotto niistä kirjataan myyntiasteen mukaisesti vasta projektin valmistuttua. Yhtiö pyrkii tasoittamaan kausivaihtelua käynnistämällä omaperusteisia kohteita tasaisesti vuoden aikana, jolloin kohteet valmistuvat ja tuotot niistä kirjataan mahdollisimman tasaisesti ympäri vuoden.

8) KONSERNIN TULOSLASKELMA VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN

	7-9/	4-6/	1-3/	10-12/	7-9/
Millj. euroa	2016	2016	2016	2015	2015
Liikevaihto	531,6	457,1	216,8	528,5	568,8
Liiketoiminnan muut tuotot	1,7	3,9	1,4	5,0	0,4
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos	0,5	-5,3	-5,2	-78,5	-0,2
Valmistus omaan käyttöön	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Aineiden ja palveluiden käyttö	362,0	317,9	158,0	312,7	417,9
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	87,4	78,9	51,3	76,5	83,9
Poistot	11,5	9,2	4,2	9,2	13,0
Arvon alentumiset				0,4	
Liiketoiminnan muut kulut	31,3	28,7	30,0	37,9	34,6
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	1,2	0,1	-0,9	0,6	1,3
Liikevoitto	42,8	21,2	-31,4	18,9	20,9
Rahoitustuotot	0,1	0,2	0,0	0,3	0,8
Rahoituskulut	5,0	4,9	3,9	5,4	5,1
Tulos ennen veroja	37,9	16,4	-35,3	13,7	16,6
Tuloverot	-7,1	-4,1	7,3	-3,8	-4,6
Tilikauden tulos	30,7	12,3	-27,9	9,9	12,0
Tilikauden tuloksen jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille	30,7	12,3	-27,9	9,8	12,0
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0

Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton ja laimennettu osakekohtainen tulos, euroa

Tilikauden tuloksesta	1,27	0,48	-1,31	0,33	0,43
-----------------------	------	------	-------	------	------

9) SEGMENTTI-INFORMAATIO

	7-9/	4-6/	1-3/	10-12/	7-9/	1-9/	1-9/	1-12/
Milj. euroa	2016	2016	2016	2015	2015	2016	2015	2015
Liikevaihto, konserni	531,6	457,1	216,8	528,5	568,8	1 205,4	1 350,5	1 879,0
Päällystys	317,1	225,4	35,8	180,8	319,5	578,3	615,4	796,2
Infraprojektit	77,8	89,6	61,2	99,2	90,4	228,5	242,2	341,4
Suomen talonrakentaminen	131,1	141,0	113,1	176,1	103,4	385,1	361,7	537,8
Venäjän toiminnot	21,4	12,1	5,8	70,0	30,7	39,3	66,8	136,7
Muut toiminnot	6,7	8,0	7,0	6,8	33,5	21,7	99,3	106,1
Konsernieliminointi	-22,4	-19,0	-6,1	-4,4	-8,7	-47,5	-34,8	-39,2
Poistot ja arvonalentumiset, konserni	11,5	9,2	4,2	9,6	13,0	24,9	28,8	38,4
Päällystys	8,7	6,6	1,7	5,8	9,6	17,0	18,8	24,6
Infraprojektit	1,1	1,3	1,1	1,5	1,6	3,6	4,7	6,2
Suomen talonrakentaminen	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2
Venäjän toiminnot	0,3	0,3	0,1	0,3	0,4	0,7	1,1	1,5
Muut toiminnot	1,3	0,9	1,3	2,0	1,4	3,5	4,0	6,0
Liikevoitto, konserni	42,8	21,2	-31,4	18,9	20,9	32,6	18,4	37,3
Päällystys	35,6	17,9	-28,2	-2,8	32,4	25,2	22,6	19,8
Infraprojektit	2,3	1,5	-0,6	3,1	2,8	3,3	5,8	8,9
Suomen talonrakentaminen	3,5	3,7	-0,8	11,4	-2,3	6,5	1,5	12,9
Venäjän toiminnot	1,8	-0,6	-0,6	10,9	-10,6	0,6	-8,1	2,9
Muut toiminnot	-0,5	-1,3	-1,2	-3,7	-1,3	-3,0	-3,5	-7,2
Liikevoittoprosentti, konserni, %	8,0	4,6	-14,5	3,6	3,7	2,7	1,4	2,0
Päällystys	11,2	7,9	-78,8	-1,6	10,1	4,4	3,7	2,5
Infraprojektit	3,0	1,7	-0,9	3,1	3,0	1,4	2,4	2,6
Suomen talonrakentaminen	2,7	2,6	-0,7	6,5	-2,2	1,7	0,4	2,4
Venäjän toiminnot	8,5	-5,3	-10,1	15,6	-34,5	1,5	-12,1	2,1

SIDOTTU PÄÄOMA					
Milj. euroa	9/2016	6/2016	3/2016	12/2015	9/2015
Päällystys	217,1	225,5	215,9	227,6	252,2
Infraprojektit	4,4	9,9	4,2	4,8	-9,2
Suomen talonrakentaminen	221,1	246,7	254,6	274,8	272,0
Venäjän toiminnot	31,8	30,7	31,0	35,0	32,2
Muut toiminnot	1,6	6,0	9,9	8,6	9,4
Yhteensä	476,0	518,8	515,5	550,8	556,7
Segmenteille kohdistamattomat erät	-81,4	-72,4	-65,1	-76,0	-70,6
Konserni yhteensä	394,6	446,4	450,4	474,8	486,1

10) TALOUDELLISET JA OSAKEKOHTAISET TUNNUSLUVUT

	9/2016	9/2015	12/2015
Oman pääoman liukuva 12 kk:n tuotto, %	6,9	-2,3	1,8
Sijoitetun pääoman liukuva 12 kk:n tuotto (ROCE), %	8,3	2,5	5,3
Liikevoitto-%	2,7	1,4	2,0
Omavaraisuusaste, %	34,3	35,0	40,6
Gearing, %	23,7	41,7	33,6
Korollinen nettovelka, milj. euroa	82,0	154,4	126,8
Bruttoinvestoinnit, milj. euroa	11,8	6,8	10,3
Tilaukanta, milj. euroa	1 406,6	1 268,5	1 180,3
- josta Suomen ulkopuolisen liiketoiminnan osuus, milj. euroa	310,7	247,3	127,4
Henkilöstö kauden lopussa	5 328	5 197	4 059
Laimentamaton ja laimennettu osakekohtainen tulos, euroa	0,44	-0,48	-0,15
Oma pääoma/osake, euroa	14,94	15,98	16,28
Osinko/osake, euroa			0,12 ¹⁾
Osinko/tulos, %			38,5
Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa	334,4	269,2	320,0
Kurssi kauden lopussa, euroa	14,41	11,60	13,79
Vaihto kaudella (Nasdaq Helsinki), 1 000 kpl	903	2 018	2 612
Osakkeiden lukumäärä yhteensä	23 219 900	23 219 900	23 219 900
Omien osakkeiden lukumäärä	16 687	16 687	16 687
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo	23 193 399	23 192 496	23 192 760
Laimennusvaikutuksella oikaistu ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo	23 205 556	23 192 496	23 192 760

¹⁾ Varsinaisen yhtiökokouksen 22.3.2016 vahvistama osinko 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta

11) RAHOITUSINSTRUMENTTIEN KÄYVÄT ARVOT

A = Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat

B = Lainat ja saamiset

C = Myytävissä olevat rahoitusvarat

D = Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat

Milj. euroa	A	B	C	D	TASE- ARVO	KÄYPÄ ARVO
30.9.2016						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävissä olevat rahoitusvarat			2,3		2,3	2,3
Muut pitkäaikaiset saamiset ¹⁾		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		318,4			318,4	318,4
Johdannaissopimukset	0,5				0,5	0,5
Rahavarat		191,8			191,8	191,8
Rahoitusvarat yhteensä	0,5	510,6	2,3		513,4	513,2
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				118,2	118,2	124,1
Muut pitkäaikaiset velat				0,3	0,3	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				155,6	155,6	155,6
Ostovelat ja muut rahoitusvelat ²⁾				310,8	310,8	310,8
Johdannaissopimukset	2,2				2,2	2,2
Rahoitusvelat yhteensä	2,2			584,8	587,0	592,9

Milj. euroa	A	B	C	D	TASE- ARVO	KÄYPÄ ARVO
30.9.2015						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävissä olevat rahoitusvarat			2,8		2,8	2,8
Muut pitkäaikaiset saamiset		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		328,3			328,3	328,3
Johdannaissopimukset	0,9				0,9	0,9
Rahavarat		147,3			147,3	147,3

Rahoitusvarat yhteensä	0,9	476,2	2,8	480,0	479,8
Pitkäaikaiset rahoitusvelat					
Korolliset rahoitusvelat			127,9	127,9	131,9
Muut pitkäaikaiset velat			0,1	0,1	0,1
Lyhytaikaiset rahoitusvelat					
Korolliset rahoitusvelat			173,8	173,8	173,8
Ostovelat ja muut rahoitusvelat ²⁾			303,4	303,4	303,4
Johdannaispöytäkirjat	4,0			4,0	4,0
Rahoitusvelat yhteensä	4,0	605,2	609,2	609,2	613,2

¹⁾ Muut pitkäaikaiset saamiset eivät sisällä eläkevastuisiin liittyviä saamia.

²⁾ Ostovelat ja muut rahoitusvelat eivät sisällä lakisääteisiä veloitteita eivätkä saatuja ennakkomaksuja, koska näitä ei luokitella IFRS:n mukaisiksi rahoitusveloiksi.

Rahoitusvarojen ja -velkojen käypien arvojen määrittämisestä on kerrottu tarkemmin Lemminkäisen vuosikertomuksessa 2015, konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 26.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostettavista rahoitusvaroista ja –veloista

Tasolle 1 kuuluvat rahoitusinstrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla toimivilta ja tehokailta markkinoilta.

Tasolle 2 kirjattujen instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmenetelmiin, mutta eivät ole suoraan noteerattu markkinoilla.

Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin.

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
30.9.2016			
Myytavissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		2,3	2,3
Johdannaisinstrumentit			
Johdannaisvarat	0,3	0,2	0,5
Johdannaisvelat	1,8	0,4	2,2

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
30.9.2015			
Myytavissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		2,8	2,8

Johdannaisinstrumentit			
Johdannaisvarat	0,9	0,0	0,9
Johdannaisvelat	1,3	2,7	4,0

Tason 3 täsmätyslaskelma

A = Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset

B = Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat

Milj. euroa	A	B
Alkusaldo 1.1.2016	-3,7	2,7
Lisäykset		0,0
Vähennykset		0,0
Voitot ja tappiot tuloslaskelmassa	3,6	-0,4
Käyvät arvot 30.9.2016	-0,1	2,3

12) EHDOLLISET VARAT JA VELAT

Milj. euroa	9/2016	9/2015	12/2015
Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet ¹⁾	164,4	201,1	173,4
Pantattu omaisuus			
Omasta puolesta ²⁾	6,2	5,7	5,1
Takaukset			
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta	2,0	13,3	12,4
Työyhteisöliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	0,3	1,8	1,8
Muiden puolesta ³⁾	5,4	34,0	10,2
Yhteensä	7,7	49,0	24,4
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat			
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	13,2	8,9	10,7
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	30,1	19,7	21,1
Yli viiden vuoden kuluessa	7,3	9,2	8,4
Yhteensä	50,7	37,7	40,2
Investointien ostositoumukset	3,5	0,4	1,1
Johdannaissopimukset			
Valuuttatermiinit			

Nimellisarvo	75,1	91,0	60,2
Käypä arvo	-0,7	0,6	1,7
Koronvaihtosopimukset			
Nimellisarvo	40,0	40,0	40,0
Käypä arvo	-0,9	-1,0	-1,0
Hyödykejohdannaiset			
Nimellisarvo	7,5	8,4	13,2
Käypä arvo	-0,1	-2,7	-3,9

1) Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet on annettu niiden velkojen vakuudeksi.

2) Sisältää takautuvan oikaisun vertailukauden vakuuksiin.

3) Takaukset on annettu 1.9.2015 myydyin Ruotsin talonrakentamislukitoiminnan puolesta (Rekab Entreprenad AB). Liiketoiminnan ostaneet tahot ovat antaneet vastasitoumuksen osalle näistä takauksista.

Johdannaisinstrumentin käypä arvo on tilinpäätöspäivän markkinahinnan perusteella laskettu voitto tai tappio sopimuksen sulkemisesta.

Oikeudenkäynnit

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Hovioikeudessa käsiteltyjen kanteiden lisäksi kärjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt kärjäoikeuden päätösten perusteella yhteensä 13,4 miljoonan euron kuluvarauksen. Lisätietoa oikeudenkäynneistä ja niihin liittyvistä vaatimuksista löytyy osavuositarkastuksen kohdasta Oikeudenkäynnit.

Yhtiöllä on lisäksi muita yksittäisiä liiketoimintaan liittyviä oikeudenkäyntejä, joiden lopputulos on epävarma. Yhtiö arvioi, ettei näillä oikeudenkäynneillä ei ole olennaista vaikutusta yhtiön taloudelliseen asemaan.

13) RAPORTOINTIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Raportointikauden jälkeen 20.10.2016 Helsingin hovioikeus antoi päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikuluja kuin mitä kärjäoikeus oli määrännyt). Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikuluja. Lisätietoa löytyy osavuositarkastuksen kohdasta Katsauskauden jälkeiset tapahtumat.